

УДК 330.322.54:63

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРКАЩИНИ

Уланчук В.С., Жарун О.В.

Уманський національний університет садівництва

В статті досліджено питання підвищення економічної ефективності інвестиційної діяльності у сільськогосподарських підприємствах в умовах ринкової економіки. Визначено інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств в регіоні. Досліджено джерела формування інвестицій, а також розглянуто методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності в сільському господарстві. Проаналізовано умови інвестиційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах та визначено її економічну ефективність. Встановлено напрями та джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємств. Обґрунтовано напрями підвищення економічної ефективності вкладення інвестицій у сільськогосподарські підприємства.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, економічна ефективність інвестицій, інвестиційний клімат, сільське господарство.

Постановка проблеми. Аграрний сектор економіки України нині потребує значних інвестиційних надходжень. Майже повна зупинка інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, що мала місце упродовж 2000-2005 рр., призвела до руйнівних процесів у продуктивних силах галузі, погіршення стану земельних ресурсів, зниження ефективності сільськогосподарського виробництва. Покращення цієї ситуації можливе не лише за умови відновлення повноцінної інвестиційної діяльності, а й забезпечення її активності, яка б дозволила компенсувати нестачу інвестування минулих років та покрити сучасні обсяги потреб в інвестиційних ресурсах. Проблема функціонування інвестиційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах відрізняється особливою її складністю і багатогранністю, оскільки саме в ній поєднуються інтереси всіх суб'єктів господарювання.

Конкурентоспроможність аграрного виробництва в будь-якому регіоні України залежить від його інвестиційного забезпечення. Інвестиції потрібні підприємствам і організаціям для переходу до стабільної господарської діяльності, для переозброєння виробництва, а також поліпшення якості продукції. Інвестиції є важливим джерелом формування фінансово-кредитних ресурсів країни, усунення локальних диспропорцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії і практики інвестицій, формування джерел їх фінансування, дослідження інвестиційної діяльності підприємств вивчали зарубіжні вчені Дж. Бейлі, В. Беренс, Г. Бірман, К. Боулдінг, Ф. Луцз, П. Хавранек, У. Шарп та інші дослідники. Вагомий внесок в економічну теорію засад інвестиційної діяльності, оцінки економічної оцінки ефективності інвестицій та інвестиційної привабливості зробили вітчизняні науковці: В.Ф. Беседін, І.О. Бланк, В.І. Благодатний, В.Г. Блохіна, П.І. Гайдуцький, С.О. Гуткевич, О.І. Гутуров, М.Д. Денисенко, М.І. Долішній, І.О. Іващук, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, О.В. Кущина, В.М. Кутузов, А.С. Музиченко, Т.В. Майорова, А.А. Пересада, П.Т. Саблук, В.Г. Федоренко та багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Але значна частина питань, пов'язаних із дослідженнями суті, структури,

ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, ще залишається не розкритою, або потребує удосконалення. Це зумовлює вибір даної теми та засвідчує її актуальність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є узагальнення та поглиблення теоретико-методичних засад та прикладних аспектів розвитку інвестиційної діяльності, розробка шляхів підвищення її ефективності, спрямованих на забезпечення сталого виробництва конкурентоспроможної продукції сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний соціально-економічний стан, в якому знаходиться аграрний сектор та інші сфери агропромислового комплексу України, вимагають розробки стратегічних напрямів аграрної політики направленої на зупинення спаду і нарощування обсягів сільськогосподарського виробництва на основі застосування досягнень науки і техніки. В зв'язку з цим Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2020 року, затвердженою Кабінетом Міністрів України (Постанова № 1158 від 19.09.2015 р.), передбачено суттєве нарощування обсягів виробництва продукції сільського господарства шляхом широкого запровадження у виробництво інноваційних технологій та досягнень науково-технічного прогресу.

Прискорення науково-технічного прогресу спрямовується насамперед на удосконалення матеріально-технічної бази виробництва, внаслідок чого даний процес стає основою економічного розвитку як окремих галузей, так і всього народногосподарського комплексу країни, в тому числі й агропромислового комплексу. У розвитку науково-технічного прогресу визначальне місце, або початок його породження на певній стадії, належить науці, яка постійно нагромаджує все нові й нові знання, використання яких здійснюється у значній мірі при створенні нових технічних засобів, системи машин, знарядь, матеріалів. Останні слугують основою для розробки та застосування нових прогресивних технологій виробництва сільськогосподарської продукції та її агропромислової переробки.

Впровадження у виробництво нових технічних засобів, системи машин, різних знарядь праці та сучасних технологій вимагає за-

лучення у виробництво додаткових інвестицій та вибору підприємствами пріоритетних напрямів інвестування. М.Ю. Коденська вказує, що ... пріоритетними напрямками інвестування мають бути ті, що направлені на техніко-технологічне оновлення агропромислового виробництва та сфери організаційно-технологічних й інформаційних послуг, стабільний розвиток внутрішнього аграрно-продовольчого ринку, розширення його ємності та наповнення вітчизняною конкурентоспроможною продукцією, створення та розвиток ринкової, соціальної, а також інформаційної інфраструктури, розширення зовнішньоекономічних зв'язків і географії зовнішніх ринків та збільшення їх ємності [1, с. 530].

На даному етапі, перед нами стоїть важливе завдання – побудувати інноваційно-орієнтовану і конкурентоспроможну економіку здатну забезпечити нашим громадянам якість життя на рівні європейських стандартів. В даних умовах система розвитку регіонів та розроблені для них концептуальні програми соціально-економічного розвитку мають стати дієвим інструментом реалізації економічної політики держави та умовою переведення економіки України на постіндустріальну модель розвитку.

Це обумовлено тим, що урожайність зернових культур на українських полях порівняно з США і країнами ЄС, нижча відповідно у 2,5-3 рази. Основною причиною цього є недостатнє забезпечення аграрного комплексу країни ресурсним потенціалом. Так, у Великій Британії урожайність зернових вдвічі більша і протягом останнього п'ятиріччя вона становила 6,4 тонни з гектара, а в Україні – лише три тонни. При цьому використання мінеральних добрив та засобів захисту рослин британськими аграріями, відповідно, у 16 та 3,5 рази більша, ніж українськими, а забезпеченість сільгосптехнікою вища у сімдесят разів. Тобто, якби в Україні хоча б удвічі збільшити ресурс, який нині використовується для виробництва, то виробництво зерна можна було б подвоїти. Все це вимагає залучення інвестицій у виробництво та впровадження інновацій.

Впровадження інновацій у виробництво обумовлено вступом України до СОТ, членство в якій передбачає високий рівень лібералізації ринку. Після вступу до СОТ Україна бере на себе зобов'язання не обмежувати продаж товарів на зовнішніх ринках. Без перспектив експорту продукції Україна загалом не має перспектив розвитку сільського господарства, а для реалізації продукції закордон потрібно, щоб вона була конкурентоспроможною. Досягнути цього можна тільки вклавши у виробництво значні інвестиції. Знаючи родючий потенціал наших земель, інвестор піде в Україну, але він має бути впевнений, що піднявши врожаї і наростивши виробництво тваринницької продукції, частину виробленого можливо буде експортувати. Створення стабільної бази для переходу країни на траєкторію сталого розвитку через впровадження інвестиційно-інноваційної моделі, побудованої на економіці знань, дасть можливість Україні зайняти гідне місце у новій світогосподарській системі, забезпечити підвищення конкурентоспроможності української економіки і покращити добробут населення та його духовний розвиток.

В умовах становлення ринкових відносин основним завданням державної підтримки сільськогосподарських виробників є досягнення їх фінансової стабільності, створення умов для розширеного відтворення виробництва, забезпечення конкурентоспроможності продукції в умовах членства в СОТ, стійке і в необхідних обсягах надходження до споживачів основних видів вітчизняного продовольства, що гарантує продовольчу безпеку країни та нарощування її експортного потенціалу.

Поряд із зовнішніми факторами для забезпечення дохідності об'єктів господарювання особливе місце належить внутрішнім, які залежать від самих суб'єктів, їх працівників, від уміння раціонально й ефективно використовувати наявні ресурси виробництва та економно їх витратити. Для переходу до інтенсивного типу відтворення необхідні прогресивні зміни на всіх його етапах, забезпечення яких можливе завдяки використанню нових знань та технологій. На цій основі можна досягти технічного прориву, який дасть імпульс економічному зростанню.

Вихід економіки України з кризового стану пов'язаний із забезпеченням технологічного прориву в індустрії, зняттям чисельних інфраструктурних обмежень, переходом до високоефективного аграрного та аграрно-переробного виробництва, створенням сучасної інноваційної системи та ефективною інтеграції до розвинутого світу. Тому в своїх дослідженнях нами, у відповідності до Закону України «Про державне прогнозування та розроблення економічного і соціального розвитку України» [2], зроблена спроба розробити концептуальні засади сталого розвитку регіону на інноваційній основі за рахунок широкого залучення інвестицій та раціонального їх використання, враховуючи особливості стану, а також розвитку в перспективі різних сільськогосподарських підприємств.

Лісостепова зона України славиться своїми високоврожайними ґрунтами, тому інвестиційні процеси мають бути направлені на отримання максимальних прибутків від інвестицій, а організація високоефективного використання земель цілеспрямована на інтенсивне їх використання.

Стратегічним завданням галузі землеробства і рослинництва є перехід від індустріального типу розвитку, що передбачає нарощування переважно техногенних факторів (мінеральні добрива, пестициди, потужна техніка тощо), на інтенсивний, що зорієнтований на більш раціональне використання ресурсів агроєкосистеми без зниження рівня її продуктивності; кращого використання біологічного потенціалу культурних рослин за рахунок створення більш адаптивних сортів і гібридів та науково-обґрунтованого технологічного регулювання їх росту і розвитку, з метою досягнення найефективнішої дії фізіолого-біохімічних процесів.

Продуктивність земель і тварин в Україні залишається значно нижчою ніж у розвинутих країнах світу, в результаті чого продуктивність праці невисока, а собівартість продукції, навіть при досить низькому рівні оплати праці, постійно зростає, суттєво перевищуючи її рівень в країнах з ринковою економікою. Важливим завданням є враховування системи сівозмін, за-

безпечення сталого родючості чорноземів, а також орієнтирів і пріоритетів, які є прикладом. Врахування цих та інших подібних факторів розвитку рослинництва необхідно закласти в основу Програми інноваційного розвитку агропромислового виробництва Черкащини на 2015-2020 роки.

Для підвищення родючості земель в перспективі доплату за посіяний гектар зернових агропідприємства доцільно надавати лише при дотриманні системи сівозмін і проведенні заходів щодо поліпшення родючості ґрунту, так як в даний час виносяться з ґрунту із урожаєм у два-три рази більше поживних речовин, аніж вносять після жнивування. В зв'язку з цим пропонується й нова система обробітку ґрунту: чисті пари заміняють зайнятими, де будуть висіватися сидеральні культури, які забезпечують нагромадження органічних добрив. Є державна програма підвищення родючості ґрунтів, яка фінансувалася в 2008 році з держбюджету, проте видатки становлять всього 100 млн грн. Через рік-два ця програма має стати домінуючою в рослинництві, щоб держава не лише обмежувала площі посівів культур, а й сприяла відтворенню родючості ґрунтів там, де це необхідно через механізм вапнування, гіпсування, тобто хімічної меліорації, внесення органіки тощо.

В рослинництві технологічні процеси мають бути направлені на збільшення обсягів вирощування пшениці твердих сортів. Нині ж через традиції, що склалися у виробництві, а відтак і в селекції, Україна є виробником саме м'яких сортів. І для того, щоб реагувати на зміни цінної кон'юнктури, потрібні селекційні корективи. Склалася ситуація в країні, що вся пшениця за технологією сіється, обробляється і збирається, як продовольча, а потім після жнив вона ділиться на класи, шостий з яких – фураж, якого в різні роки набирається до 50% від усього урожаю. Тому необхідно посилити дисципліну в технологічному процесі, створити умови переходу до високоефективного аграрного та аграрно-переробного виробництва, впровадження сучасної інноваційної системи та ефективною інтеграції до розвинутого світу.

Чим вища технологія, тим менші затрати машин. Нинішня модель сільськогосподарського виробництва страждає технічною та технологічною відсталістю, а також відсутністю фінансового менеджменту. Дефіцит оборотних котів на переоснащення сільськогосподарських підприємств призвів до того, що господарства живуть «від урожаю до урожаю», використовуючи прибуток лише на забезпечення поточних витрат на посівну і збиральну компанії. Змінити ситуацію можливо лише за допомогою прийняття стратегічних рішень, а для цього необхідно залучати інвестиції.

Традиційний обробіток ґрунту, який застосовується протягом тривалого періоду на полях сільськогосподарських підприємств, призвів до збільшення водної та вітрової ерозії, зменшення складу органічних домішок в ґрунті, погіршення екологічного стану в цілому. В зв'язку з цим доцільно застосовувати в діяльності сільськогосподарських підприємств ґрунтозахисну систему землеробства з розширеним виробництвом родючості ґрунту і поступовим переходом на ґрунтозахисний, малозатратний, енергозберігаючий обро-

біток ґрунту з основами біологічного землеробства No-Till. В основі даного землеробства лежить технологія нульового обробітку ґрунту. При нинішній організації сільського господарства урожай на 80% залежить від природних умов, а при системі No-Till вплив погоди і клімату на ефективність рослинництва доведено до 20%. Решта 80% припадають на технології і управління в сільському господарстві об'єднані в одну систему.

Система No-Till передбачає застосування чотирьох основних технологічних операцій, а саме: збір, культивування, посів, захист. Саме під час збору урожаю формується основа нульової технології обробітку ґрунту – прошарок із поживних залишків. Тут важливим є три критерії успіху: висота зрізу (на рівні 10-20 см) з врахуванням культур і строком посіву наступних культур, оптимальна величина подрібнення нетоварної долі урожаю (менше 5 см) і рівномірне нагромадження по полю. При культивуванні важливо застосовувати поетапний перехід до нульової технології через мінімальний обробіток ґрунту, який виключає відвальну оранку, але ще використовується культивування. Остання необхідна для вирівнювання поверхні посівної площі при збереженні звичайної структури ґрунту і механічної боротьби із бур'янами в період формування шару із поживних залишків, а посів здійснювати по поживних залишках, який мінімально порушує структуру ґрунту, застерігає появу ерозії, знижує втрату вологи. В період обробітку сільськогосподарських культур робочим розчином від хвороб, шкідників і бур'янів, необхідно максимально покривати листову поверхню рослин і рівномірно розподіляти пестициди, а також своєчасно виконувати роботи з врахуванням температури повітря, швидкості вітру і т.д.

Для реалізації даної технології і оптимізації виробничих процесів рослинництва необхідне застосування наступного набору техніки: культиватори FG 18.30 та FG 12.30 по ціні 566 тис грн та 360 тис грн відповідно; трактори CASE STX-535 ціною 1700 тис грн; зернові комбайни CAS 2388 по ціні 1069 тис грн; оприскувачі HAGIE STS 12 вартістю 1540 тис грн. Оптиміальне забезпечення даного виду техніки нами було розраховано на 10000 га сільськогосподарських угідь для господарств Черкаської області кожного виробничого типу спеціалізації. Звичайно у більшості нинішніх господарств таких грошей на закупівлю даного виду техніки не має, для цього необхідні інвестиції.

Інвестори надають перевагу тим галузям і підприємствам, які мають високий інноваційний потенціал, що забезпечує зростання прибутку.

Поряд з рослинництвом галузь тваринництва є менш розвинутою і привабливою для потенційних інвесторів. З цього приводу М.В. Зубець на загальних зборах УААН відмітив, що нам сьогодні потрібно глибоко проаналізувати стан справ у тваринництві і намітити шляхи відродження галузі та підвищення його конкурентоспроможності [3, с. 10]. Для цього пріоритетним напрямом розвитку всіх тваринницьких галузей має бути підвищення продуктивності худоби і птиці. В зв'язку з цим значної ваги набуватиме питання селекції та розведення тварин.

В регіоні проводиться значна робота по вирішенню даних питань. Зокрема Черкаським Цен-

тром наукового забезпечення агропромислового виробництва розроблено інноваційний проект "Створення високопродуктивних стад великої білої породи свиней різного напрямку продуктивності" На основі використання кнурів – плідників, оцінених за власною продуктивністю та генотипом, комп'ютеризації селекційного процесу в ПЗ "Старий Коврай" створюється високопродуктивне стадо свиней великої білої породи внутріпородного типу УВВ-2. Багатоплідність свиноматок становить 10,8 – 11 гол., жива маса гнізда поросят у 2 місяці – 169-175 кг, прижиттєва товщина шпиків при масі 100 кг – 26-29 мм. На контрольній відгодівлі одержано середньодобової прирости 650-750 г при витратах корму на 1 кг приросту живої маси – 3,85-4,25 кор. од. Вік досягнення живої маси 100 кг становить 185-195 днів [4, с. 111].

Проведені дослідження, які знайшли своє відображення в другому розділі дисертації показали, що низької ефективності досягають підприємства зайняті відгодівлею молодняку ВРХ. Для підвищення інвестиційної привабливості відгодівлі великої рогатої худоби доцільно використовувати досвід ТОВ АФ "Ангус" Шполянського району спеціалізованого племзаводу з розведення абердин-ангуської м'ясної породи. Тварини абердин-ангуської породи відрізняються високою енергією росту в перший рік життя і фізіологічно здатні, в середніх умовах годівлі, давати середньодобової прирости 900-1000г до 7 місячного віку і 700-850 г до 1 року.

Висока ефективність виробництва, а в результаті значно менший термін окупності інвестицій відбудеться з підвищенням продуктивності корів. Для молочного скотарства важливо забезпечити стадо високопродуктивними коровами. Високої ефективності господарювання досяг створений на базі ВАТ НВО «Прогрес» Черкаський регіональний селекційний центр. Основним напрямком його роботи є розробка і реалізація науково обґрунтованих програм селекції у тваринництві на базі використання кращого світового генотипу і впровадження ефективних організаційних систем та методів селекції тварин. На сучасному етапі Центр займається нарощуванням генетичного потенціалу новостворених українських червоно- та чорно-рябої молочних порід, подальшим удосконаленням симентальської комбінованої породи з використанням генотипу сименталів німецької і австрійської селекції та формування масиву симентальської м'ясної породи. Ефективне вирішення цих проблем забезпечується наявністю високоцінних за племінними якостями стада бугаїв – плідників ВАТ НВО «Прогрес». З 2016 року в лабораторії підприємства встановлено нову найсучаснішу технологічну лінію «Minitub» (Німеччина) з оцінки та заморожування сперми бугаїв у пастах. Використання цієї лінії забезпечило значне поліпшення якості спермопродукції і за цим показником вона відповідає вимогам світових стандартів.

Не менш важливим завданням в цьому напрямі є поліпшення годівлі тварин. При вищій продуктивності худоби витрати на 1 ц продукції значно зменшуються. Нині головною причиною низької продуктивності тварин є недостатнє забезпечення її кормами та незбалансованість

раціонів по протеїну, мінеральних речовинах і вітамінах. Потребу в протеїні доцільно забезпечувати за рахунок збільшення посівів бобових і бобово-злакових кормів. Усе фуражне зерно повинно згодовуватися тваринам у складі повноцінних комбикормів із додаванням білково-вітамінно-мінеральних добавок і преміксів.

На ряду з підвищенням продуктивності тварин і птиці перед працівниками аграрного виробництва стоїть завдання збільшення їх поголів'я в сільськогосподарських та фермерських господарствах. Галузі тваринництва мають бути направлені на великотварне виробництво, особливо це відноситься до виробництва молока.

З кожним роком корів у державі стає дедалі менше. Не підтвердилася теорія реформаторів, що індивідуальна корова забезпечить державу молоком. Непродумана аграрна реформа села призвела, в багатьох випадках, до знищення великих ферм, а без них не стало й перспективних сіл. Прикладом високоефективного виробництва молока може бути ТОВ "Плешкані" Золотоніського району. Тут поголів'я корів на початок 2018 року 1300 гол., при продуктивності 5600 кг.

Виробництво продукції тваринництва на невеликих фермах завжди має вищу собівартість ніж на великотварних. Не випадково в країнах ЄС при нижчих ніж в Україні закупівельних цінах, молоко є прибутковим. Тому значні обсяги продукції з мінімальною собівартістю можна одержувати на великотварних фермах чи комплексах, де утримуються високопродуктивні тварини з високим рівнем механізації виробничих процесів, але це вимагає значних інвестицій. Не випадково за кордоном триває укрупнення ферм, а це, звісно, вимагає й відповідного технічного забезпечення.

Проблемним залишається виробництво м'яса в західному регіоні Черкащини, де ВРХ вирощується в 2,7 рази менше, ніж в одному Золотоніському районі. Високих результатів досягла агрофірма «Атлантик Фармз II», де виробляється «прибуткова» яловичина. Нині тут 3 тис голів ВРХ, а планують вийти на 5 тис голів. Для годівлі тварин використовується силос та корнаж із зерна кукурудзи, застосовують безприв'язне утримання молодняку на глибокій підстилці.

В молочному тваринництві одним із найбільш відповідальних та трудомістких процесів є доїння корів. В передових підприємствах України доїння корів відбувається за допомогою сучасних комп'ютеризованих доїльних комплексів. В даному випадку доїльним процесом управляє комп'ютер. Інформація про кожну корову надходить до головного комп'ютера, де здійснюється контроль від кількості кормів, яку отримує кожна з корів, до кількості молока, яку вона дає щодня. В результаті ведеться повний контроль за кожною коровою і забезпечується, не менше 10 тисяч кілограмів молока від них щонайменше протягом трьох років.

Відповідно до європейських стандартів на продукцію тваринництва, а особливо молоко, корови мають доїтися доїльними установками. В останні роки в ряді сільськогосподарських підприємств використовуються доїльні установки розроблені ВАТ «Брацлав», а також інші зарубіжні аналоги. Якщо у 1990 р. в Україні було 92 тис доїльних

установок, то нині тисяча. Голова ВАТ «Брацлав» М. Михайлович зазначає, що торік в одній Брестській області Білорусії підприємство змонтувало 94 молокопроводи, що вдвічі більше, ніж в усій Україні.

Для тваринництва України експортний ринок звужується. Щоб пробитись до нього, необхідно переводити галузь на сучасний рівень виробництва. Впровадження новітніх технологій має бути ресурсозберігаючим, бо їх основне завдання – сприяти виробництву дешевого молока. Для цього мало лише використовувати доїльне обладнання, необхідні також у достатній кількості охолоджувачі молока, набір машин і механізмів для обслуговування комплексів, кормозаготівлі. Все це вимагає значних інвестицій в галузі тваринництва.

Внаслідок диспаритету цін між сільськогосподарською та промисловою продукцією агропромислового комплексу країни втратив значну суму коштів, які можна було б направити на забезпечення відтворювального процесу в сільському господарстві. Збільшення виробництва сільськогосподарської продукції вимагає залучення як зарубіжної так і вітчизняної техніки. В 2014 р. аграрники закупили зарубіжної сільгосптехніки на 459 млн дол., в 2017 р. – на 1,275 млрд дол., а за вісім місяців 2018 р. – на 1,956 млрд дол. Через брак коштів машинно-тракторний парк аграріїв (зношений на 70-80%) поповнюється переважно зарубіжними комбайнами і тракторами, що були у використанні. Лише за півроку 2018-го сільськогосподарські виробники закупили понад 4 тис таких комбайнів з майже 7 тис імпортованих.

Важливим фактором підвищення ефективності використання техніки є забезпечення їй впродовж року належного авантаження роботою. Дорога і більш надійна техніка нового покоління є вигідною лише при достатньо великих строках використання.

Як свідчить практика, найбільшого ефекту від застосування технічних засобів, досягають у тих підприємствах, де забезпечується раціональна структура посівних площ сільськогосподарських культур, яка дає можливість більш рівномірно авантажувати машини і механізми [5, с. 324].

На думку науковців, для того щоб остаточно не знищити АПК і «підтягнути» сільськогосподарське машинобудування, потрібна поетапна стратегія переоснащення села. У найближчі два роки необхідно стабілізувати склад машинно-тракторного парку за рахунок відновлювальних ремонтів наявної техніки та поступової її заміни новою, переважно вітчизняного виробництва.

З 2010 року держава, підтримавши вітчизняного аграрія, має сконцентрувати увагу на створенні економічних умов для оновлення та нарощування машинно-тракторного парку за рахунок технічних засобів нового покоління. За розрахунками Г.М. Підлісецького, щорічна потреба АПК в машинах і обладнанні становить у ціновому виразі 25-28 млрд грн, натомість держава на програму 30% компенсації торік виділила 130 млрд грн [6].

Трансформація ресурсів у продукцію проходить через технологію. В системі ринкових відносин, технологія є одним із вирішальних факторів конкурентної боротьби, тому вона потребує постійного дослідження як з точки зору її дотримання, так і постійного оновлення.

Шпичак О.М. відмічає, щоб досягти конкурентоспроможності вітчизняної продукції, необхідно зменшити її енергоємність, яка перевищує відповідні показники США, Японії, Англії, Австралії, Данії за кількістю кілограмів умовного палива (з врахуванням паритету купівельної спроможності) в розрахунку на 1 дол. ВВП майже у 4 рази і в цілому по світу у 2,6 рази [7, с. 18].

Привабливість інвесторів до інвестування галузей сільського господарства зростає за умови зниження втрат уже отриманої продукції, так як у високоврожайні роки спостерігаються втрати зерна в результаті того, що частина аграріїв зберігає збіжжя у власних, погано пристосованих для цього приміщеннях, а в багатьох підприємствах вони зовсім відсутні. Внаслідок недостатньої місткості місцевих елеваторів та хлібоприймальних пунктів, аграрії не в змозі розмістити тут збіжжя токів й зберегти його від осінньої непогоди, поки зорієнтуються, як краще ним розпорядитися. Класність хлібу у таких випадках, безумовно, серйозно страждає – різко зменшується його вартість. Це обумовлено тим, що вирощене і обмолочене збіжжя за безцінь скуповується посередниками, а виручені кошти в осінній період, необхідні аграріям для погашення взятих банківських кредитів, на добрива та паливе. Тому Аграрному фонду необхідно закупляти зерно у власного товаровиробника за ціною, яка встановлювалася на світовому ринку, за винятком затрат на транспортування. Це дало б змогу багатьом тисячам селян не лише вийти з боргів, а й своєчасно почати закупівлю високосортного насіння, сучасної сільгосптехніки, добрив, засобів хімічного захисту, тощо.

В даному напрямку уже працює Золотоніська філія ТОВ СП «Нубілон», яка на сьогодні є одним із найбільших національних виробників та експортерів сільськогосподарської продукції, де створено комплекс з прийому та зберігання зерна, зокрема лабораторії з аналізу якості зерна з виробничими потужностями із його вивантаженням у сховища, використовується установка з просушування та емність для зберігання зерна.

В цілому в Україні не вирішеним залишається питання розвитку інфраструктури зернового ринку. Зокрема, не збудовано достатньої кількості сучасних елеваторів, не забезпечено якісного транспортування зерна. Розуміючи це, підприємства-лідери аграрної галузі вкладають кошти у будівництво високотехнологічних елеваторів, що дає можливість роками зберігати зерно, продаючи його тільки тоді, коли ринок пропонує найвищу ціну. Ще ефективнішим буде, за зразком канадських фермерів, створити зернові пули. Такі плани уже формуються в ряді областей, зокрема в Дніпропетровській та Запорізькій.

В Україні для активізації експорту зерна, особливо кукурудзи (а це зробити дуже складно з огляду на втрату ринків і термін для вигідного зовнішнього продажу), при запровадженні новітніх технологій неминуче виникнуть проблеми приймання та розміщення зерна нового урожаю. Місткість елеваторів для одночасного зберігання (без портових елеваторів) в країні розраховані на 30 млн тонн, а обсяги планових урожаїв (разом з перехідними залишками), за прогнозом, мають сягнути понад 60 млн. тонн. При цьому необхідно

врахувати також збільшення урожаю ріпаку, для розміщення якого необхідний особливий підхід.

Розміщення та спеціалізація сучасного господарства суттєво впливає на темпи його розвитку, підвищення ефективності виробництва. Це дає можливість більш повно використовувати природні та економічні умови підприємств для збільшення виробництва продукції і її здешевлення. Поглиблення спеціалізації стимулює зростання концентрації виробництва, що проявляється через переваги великоцотоварного виробництва. В результаті цього скорочуються затрати на техніку, обладнання, будівництво в розрахунку на гектар сільськогосподарських угідь та голову тварин.

Підвищення впливу зовнішніх факторів у ринкових умовах кардинально змінило порядок доходів сільськогосподарських підприємств. Вироблений продукт тут має довести свою суспільну значимість, корисність, виробляти треба не те, що можна виробляти, а те, що можна продати й одержати необхідний прибуток. Саме невпевненість аграріїв у збуті хліба за ринковими цінами пояснює істотне збільшення угідь під вирощування «безпрограшних» культур, зокрема сояшнику і ріпаку, так як проблем зі збутом того ж ріпаку закордонним фірмам не має. Тому підходи до традиційно вирощуваних культур в регіоні можуть змінюватись.

Це, перш за все, відноситься до розвитку цукрової галузі, так як бізнес у нашій цукровій галузі набуває рис жорсткої конкуренції і втриматися на ринку буде не просто. Тому ряд сільськогосподарських підприємств відмовилися від вирощування цукрових буряків, тобто скоротили площі їх посівів, й стали займатися вирощуванням зернових та інших культур, попит на які у світі зростає мало не щодня (сояшник, ріпак та ін.). Підприємства, які в майбутньому будуть займатися вирощуванням цукрових буряків, мають запровадити новітні технології та довести урожайність до 500 ц і більше.

Особливо перспективною культурою аналітики вважають кукурудзу. На користь такого вибору свідчить те, що нині виробництво кукурудзи прибуткове за будь-яких умов та витрат на її вирощування. Крім того, світ переходить на біопаливо, і ця рослина розглядається як дуже ефективна сировина для виробництва біоетанолу, саме тому кукурудзяний ринок вважається практично необмеженим. Ця культура залишається цінною і для тваринництва та харчопрому. В перспективі Україна може міцно закріпитися на світовому ринку кукурудзи з вигодою для себе, а поступове скорочення світових запасів і те, що найбільший постачальник кукурудзи – США (частка цієї країни на світовому ринку 60%) – переорієнтовується на біоетанол, вже спричинила зростання цін на цю продукцію.

За рахунок вдосконалення цінової політики між переробними підприємствами АПК та виробниками їх сировини, ефективність аграрного виробництва можливо суттєво підвищити що дасть можливість залучити додаткові інвестиції в сільськогосподарське виробництво.

Значним орієнтиром привабливості розвитку молочного скотарства в регіоні виступають наявні та потенційні розміри ринків збуту продукції. На території Черкащини знаходяться підприємства, що входять до складу відомої в Україні корпорації

«Клуб сиру», які виробляють майже 33% продукції від загальнообласних обсягів молочної галузі. Річний обсяг переробки молока ВАТ «Канівський маслосирзавод», ВАТ «Корсунь-Шевченківський маслосирзавод» та ВАТ «Молоко консервний комбінат» (м. Тальне) становлять близько 300 тис. тонн. Вони виробляють понад 18 тисяч тонн твердих сирів та 10 тис. тонн сухого молока і вершків. Корпорація «Клуб сиру» багато коштів вкладає в розвиток підприємства. Тільки протягом минулого року сума вкладених інвестицій становила 6,7 млн дол., а протягом 2008-2009 рр. планується вкласти ще близько 25 млн дол., що дасть змогу тільки Канівському маслосирзаводу збільшити виробництво сиру до 100 тонн на добу.

Для того, щоб молочний сектор достойно розвивався з лібералізацією та посиленням конкуренції, потрібно терміново підвищувати технічну та економічну ефективність переробного сектора, збільшувати концентрацію виробництва та адаптування сектора до вимог законодавства ЄС з гігієни та безпеки.

Для аграрного сектора, через катастрофічне зношення МТП АПК (70-90%), урядом України впроваджено три державні програми технічного переоснащення сільського господарства. Це часткове здешевлення кредитів комерційних банків, 30% компенсація вартості складної сільгосптехніки і фінансовий лізинг, але цього явно недостатньо. Як наслідок, за технологічним рівнем виробленої продукції Україна все більше відстає від економічно розвинутих країн світу та продовжує нарощувати виробництво продукції з низьким ступенем переробки та великою енергоемністю.

Інвестиційним проектам присутня конкретна направленість і вони мають бути реалізовані в тих регіонах, або підприємствах, де для них створені найбільш сприятливі інвестиційні умови для підвищення конкурентоспроможності економіки, розв'язання проблем, пов'язаних із сталим розвитком, технологічним та інноваційним проривом нашої держави, відновленням статусу України як країни, яка стратегічно спроможна розв'язати продовольчу безпеку у світовому господарстві, що. Кожний інвестиційний проект важливо впроваджувати в тих підприємствах, або галузях, де створенні для нього найкращі умови і стає основою пріоритету для суб'єкта інвестування.

За оцінками європейських експертів і експертів Світового банку, сільськогосподарський потенціал України використовується лише на 25-30%. Якщо ж Україна використає свій сільськогосподарський потенціал на 100%, то зможе виробляти продукцію на 45-50 мільярдів доларів, (за базовими цінами минулого року), а це значить, що ми можемо експортувати продукцію на 30-40 мільярдів доларів. У такому випадку членство в СОТ дає великі переваги. Найближчим часом треба вирішити низку серйозних проблем, пов'язаних із технічним переоснащенням, проте й витратити кошти треба раціонально, орієнтуючись на перспективні, конкурентоспроможні галузі.

Недосконалість фінансової підтримки українських селян проявляється через дорогий фінансовий лізинг та недостатні обсяги бюджетного фінансування. У 2017 р. з 242 млн грн, спрямованих на закупівлю техніки на умовах фінансового лізингу, селяни отримали лише 42 млн грн.

В перспективі доцільно перевага надавати- меться внутрішнім інвесторам, які спрямовува- тимуть кошти на розвиток тваринницької галузі, що забезпечить розширене відтворення, отримання прибутків та покращить зайнятість сіль- ського населення. Сьогодні для України поряд з внутрішніми інвестиціями важливим є залу- чення не просто прямих, а стратегічних інозем- них інвестицій.

Ми приєднуємося до думки В.К. Терещенко, що стратегічним завданням формування орга- нізаційно-економічного механізму інвестування в сільському господарстві є здійснення виваже-

ної інвестиційної політики в галузі, яка повинна стати одним із найголовніших факторів виходу із з інвестиційної та технічної кризи, в яку потра- пив аграрний сектор економіки [8, с. 16].

Висновки з даного дослідження і перспективи. В цілому загальний стан економіки, податкова та фінансово-кредитна політика держави, рівень інфляції, стимулювання імпорту, відтер- мінування сплати мита на імпортні матеріали, стимулювання експорту, пом'якшення оподатку- вання доходів від експорту, відшкодування мита є основними методами стимулювання інвестицій- ної діяльності в галузях АПК.

Список літератури:

1. Коденська М.Ю. Розвиток аграрно-промислового виробництва та концептуальні засади його інвестування. Формування та розвиток аграрного ринку: Матеріали Шостих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників, Київ 16-17 січня 2004 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 586 с.
2. Про державне прогнозування та розроблення економічного і соціального розвитку України [Електронний ресурс]: Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602-III // Картоoteca законодавства України. – 2016. – № 5. – 1 електр. опт. диск (CD-ROM). – Сист. вимоги: Windows 95/98/NT/XP/2000. – Назва з контейнера.
3. Матеріали звітної доповіді президента Академії академіка УААН М.В. Зубця на загальних зборах УААН 27 березня 2016 р. / М.В. Зубець // Агроінком. – 2016. – № 3-4. – С. 3-11.
4. Руснак П.П., Чередниченко О.О. Активізація інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві // Економіка АПК. – 2017. – № 3. – С. 11.
5. Бурковський І.Д. Ефективність використання машинно-тракторного парку як один із найважливіших напрямів вирішення продовольчої проблеми формування та розвитку аграрного ринку: Матеріали Шостих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників, Київ 16-17 січня 2014 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. С. 323-327.
6. Підлісецький Г.М. Економічні проблеми відтворення основного капіталу аграрного сектора: матеріали Дев'ятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників, Київ 26-27 квіт. 2017 р. / Г.М. Підлісецький. – К.: ННЦ ІАЕ, 2017. – 582 с.
7. Шпичак О.М. СОТ та економічні проблеми АПК / О.М. Шпичак // Агроінком. – 2018. – № 3-4. – С. 18-22.
8. Терещенко В.К. Формування і функціонування організаційно-економічного механізму інвестування в сільськогосподарському господарстві / В.К. Терещенко, Є.О. Ланченко // Агроінком. – 2017. – № 3-4. – С. 15-20.

Уланчук В.С., Жарун Е.В.

Уманський національний університет садівництва

НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ЧЕРКАЩИНЫ

Аннотация

В работе изложены вопросы повышения экономической эффективности инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий в условиях рыночной экономики. Определена экономическая суть инвестиций, рассмотрено их классификацию, характеризовано инвестиционную деятельность и ее развитие в Украине, а также установлено инвестиционную привлекательность сельскохозяйственных предприятий в регионе. Исследованы источники формирования инвестиций, а также рассмотрены методы оценки экономической эффективности инвестиционной деятельности в сельском хозяйстве. Проанализированы условия инвестиционной деятельности в сельскохозяйственных предприятиях и определено ее экономическую эффективность. Установлено направления и источники финансирования инвестиционной деятельности предприятий. Обоснованы направления повышения экономической эффективности вложения инвестиций в сельскохозяйственные предприятия. Проведена комплексная оценка экономического развития сельского хозяйства региона. Определено типы специализации сельскохозяйственных предприятий с наиболее высокой экономической эффективностью использования инвестиций. При этом большое внимание уделено повышению производительности сельскохозяйственной продукции за счет внедрения энергосберегающей обработки почвы на основе биологического земледелия No-Till. В основу данного земледелия положена технология нулевой обработки почвы. Предложено методику рейтинговой оценки инвестиционного потенциала сельского хозяйства региона в целом и в разрезе районов. Оценено влияние инвестиций на размер прибыли в сельскохозяйственных пред- приятиях разных производительных типов региона при помощи корреляционного анализа.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, сельское хозяйство, инвестиционная привлекательность, экономическая эффективность инвестиций, инвестиционный климат.

Ulanchuk V.S., Zharun O.V.

Uman National University of Horticulture

DIRECTIONS INCREASE OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS AGRICULTURAL ENTERPRISES OF CHERKASY OBLAST

Summary

The article deals with the question of increasing the economic efficiency of the investment activity in the agricultural enterprises under the market economy conditions. The economic essence of the investment was determined and their classification were examined, the investment activity and its development in Ukraine were characterized, the investment attractiveness of the agricultural enterprises in the region was determined. The sources of the investment forming were investigated, and also, the methods of the appreciation of the investment activity in agriculture were examined. The conditions of the investment activity in the agricultural enterprises were analyzed and its economic efficiency was determined. The directions and the sources of the investment activity financing of the enterprises was established. The directions of increasing of the economic efficiency of investing in the agricultural enterprises were grounded.

Keywords: investment, investment activity, investment attractiveness economic efficiency of the investments, investment climate, agriculture.